Tarih Okulu Dergisi (TOD)
Haziran 2021
Yıl 14, **Sayı** LII, **ss.**1506-1522.

Journal of History School (JOHS)
June 2021
Year 14, **Issue** LII, **pp.**1506-1522.

DOI No: http://dx.doi.org/10.29228/Joh.49548
Authenticity process is conducted by
intihal.net

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 20-02-2021
Kabul Tarihi: 29-05-2021
On-line Yayın: 30-06-2021

Article Type: Research article
Submitted: 20-02-2021
Accepted: 29-05-2021
Published Online: 30-06-2021

Atıf Bilgisi / Reference Information
Dural, S. & Baytar, İ. (2020). Orta Çağda Fransa Neler Çeviriyordu? *Journal of History School*, 52, 1506-1522.

ORTA ÇAĞDA FRANSA NELER ÇEVİRİYORDU?[1]

Seda DURAL[2] & İlknur BAYTAR[3]

Öz

Orta çağın siyasi ve kültürel gelişmelerinin altında *translatio imperii et studii*, yani *gücün ve ilmin aktarılması* şeklinde tanımlanabilecek bakış açısı yatmaktadır. Bu görüşe göre, siyasi ve kültürel miras antik Yunan medeniyetlerinden Roma İmparatorluğu'na, oradan da Avrupa'ya aktarılmıştı. Bu mirasın yasal varisleri olduğunu iddia eden İngiltere, Fransa gibi ülkeler siyasi güçlerini kendilerinden önceki medeniyetlerin ve imparatorlukların gücüne ve ilmine dayandırarak üstünlük mücadelesine girişmişlerdir. Bu mücadele kültürel çalışmalarda da kendini göstermiş, dönemin hatırı sayılır edebi eserlerinde yasal varisliği vurgulamak amacıyla hükümdarlara kahramanlık teması altında övgüler yağdırılmış ve Antik Yunan eserlerinden uyarlanan öykülerde, hükümdarlar antik eserlerde geçen kahramanlarla özdeşleştirilmiştir. Öte yandan, Haçlı Seferleri neticesinde Arap-İslam toplumu ile gerçekleşen etkileşim ve Toledo Çevirmenler Okulu'nda yürütülen çeviri faaliyetlerinden etkilenen Avrupalı ülkeler yoğun kültürel faaliyetler içine girmiştir. Bu kapsamda, çalışmada bilgilendirici araştırma yöntemi aracılığıyla Fransa'nın yapısı gözden geçirilerek, orta çağda Fransa'nın toplumsal ve kültürel ilerleme aşamasında yürüttüğü edebi faaliyetlerden hareketle genel olarak çeviri faaliyetleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Orta Çağ, Fransa, Çeviri Faaliyetleri, Çevirmen, Toledo Çevirmenler Okulu

---

[1]Makale yazımı yazar etki oranı: 1.yazar: %50, 2. yazar: %50.

[2]Dr., Şef, Yargıtay Başkanlığı, seda.dural@yargitay.gov.tr, Orcid: 0000-0001-6327-8032
[3]Dr., Kastamonu Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, iozturk@kastamonu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-3995-1420

What was France Translating in the Middle Ages?

Abstract

Under the political and cultural developments of the Middle Ages lies the perspective that can be defined as *translatio imperii et studii*, the transfer of power and learning. According to this view, the political and cultural heritage was transferred from the ancient Greek civilizations to Roman Empire and from there to Europe. Countries such as England and France, who claim to be the legal heirs of this legacy, have embarked on a struggle for supremacy by basing their political power on the power and learning of the civilizations that preceded them. This struggle has also manifested itself in cultural studies, and in order to emphasize the legitimate heir in the important works of the period, the rulers were praised under the theme of heroism, and identified with the heroes in the ancient works. On the other hand, countries which was affected by the interaction with the Arab-Islamic society as a result of the Crusades and translation activities at the Toledo School of Translators, entered the field of intensive cultural activities. In this context, through the informative research method, the structure of France will be reviewed and translation activities in general will be focused on, based on the literary activities carried out by France during the social and cultural stages of progress in the middle ages.

Keywords: Middle Ages, France, Translation Activities, Translator, Toledo School of Translators

GİRİŞ

Kutsal Roma İmparatoru Şarlman'ın ölümünün ardından çıkan anlaşmazlıklar sonucu imparatorluk Fransa (Batı Franklar), Almanya (Doğu Franklar) ve İtalya (Orta Franklar) olmak üzere krallıklara bölünmüştür (Marriott, 2014, s.73-75). Prens ve kralların kendi aralarında yaptığı savaşlar yıllarca devam etmiştir. Bu nedenle orta çağ pek çok siyasi gelişmeye tanıklık eden bir çağ olmuştur. Bu gelişmeler doğal olarak kültürel hayata da yansımıştır. Örneğin; bu dönemde Fransa ve İngiltere arasında geçen yüzyıl savaşları, siyasi açıdan olduğu gibi kültürel açıdan da bu iki ülkenin adının daha çok anılmasına yol açmıştır; ancak her ne kadar savaş bu iki ülkeyi karşı karşıya getirse de, her anlamda bir karşıtlıktan söz etmek pek mümkün değildir. Kültürel etkileşim iki ülke arasında kaçınılmaz bir şekilde devam etmiştir. Wogan-Browne vd.'nin (2016, s.2) ifade ettiği gibi bu anlamda İngiliz ve Fransız sözlü ve yazılı kültürlerin karmaşasından bahsetmek fazla abartılı olur, zira her iki dil de birbirini zenginleştirmiştir.

Orta çağda Avrupa savaşlarla uğraşırken, dünya tarihinin akışını etkileyen diğer olaylar ise İslamiyetin doğuşu ve hızla yayılmaya başlaması, Hristiyan topraklarında İslamiyet'in hâkimiyet kurması, Türklerin büyük ordularla

doğudan batıya yönelmesi, İslamiyet'in gücünü yenileme gayretine girmesi ve buna tepki olarak başlayan Haçlı Seferleridir (Demirkent, 2007, s.1-4).

Aralıklarla devam eden bu 200 yıllık çatışmaların Avrupa'ya olumlu katkıları da olmuştur. Orta çağda Avrupa için İslam medeniyetini Doğu temsil ediyordu. Bilim transferi Haçlı seferleriyle Yakın Doğu'ya sefer düzenleyinceye kadar gerçekleşmemiştir; ancak bu süreçte gerçekleşen savaşlar sonucunda İslam medeniyeti ile tanışma fırsatı bulan Batı toplumu, bu medeniyetin değerli eserlerini benimseyip, kendi malları haline getirmiştir. O yüzdendir ki Avrupa'nın ilerleyen dönemlerdeki gelişiminde İslamiyet'in çok büyük bir etkisi görülmektedir (Al-Hassan, 2006, s.5); özellikle felsefe, tıp, eczacılık, astronomi, coğrafya ve matematik alanında Müslümanlardan edindikleri kitaplar Avrupa'nın gelişimine oldukça katkı sağlamıştır (Banitalebi vd., 2012, s.184). Bu kitapların Avrupa'ya kazandırılması çeviri faaliyetleri sayesinde gerçekleşmiş ve böylece Avrupa'da aydınlanma çağının temelleri atılmıştır.

Bu noktadan hareketle, Campbell'in de belirttiği gibi orta çağda siyaset ve çeviri arasındaki ilişki bugün olduğu kadar önemliydi, bu ilişkinin doğası elbette o günün tarihi ve coğrafyası bağlamında değerlendirilmelidir. Orta çağda bu bağ, en iyi şekilde *translatio imperii et studii* kavramıyla özetlenmiştir, yani *gücün ve ilmin* Yunanistan'dan Roma'ya ve oradan da Avrupa'ya *aktarılması*. Bu açıdan değerlendirildiğinde, çeviri aslında entelektüel ve kültürel gücün aktarımını alttan destekleyen ideolojik bir fenomendir (Campbell, 2018, s.410).

Orta çağ Avrupa'sı siyasi ve kültürel anlamda bir dönüşüm içindeyken, Fransa'nın bu kapsamda yürüttüğü edebi faaliyetlerle kültürel hayatını nasıl şekillendirdiği bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

ORTA ÇAĞ FRANSA'SINDA EDEBİ FAALİYETLERE GENEL BAKIŞ

Orta çağda yazılı metinlerle gerçekleştirilen kültürel aktarımlarda siyasi bağlam oldukça önemliydi. *Gücün ve ilmin aktarımı* şeklinde ifade edilen '*translatio imperii et studii'* görüşü Latince ve yerel dillerde yazılmış eserlerde oldukça yaygındı (Campbell, 2018, s.412). Buna göre ilim ve güç bir insan topluluğundan veya bir medeniyetten diğerine geçiyordu. Bu görüş, orta çağda Fransız yazarlar tarafından hemen benimsenmişti (Kelly, 1978, s.287).

Orta çağda, hem siyasi hem de kültürel meşruiyetin klasik antik çağlardan orta çağ Avrupa'sına aktarıldığı düşünülüyordu. Hem İngiltere hem de onun ezeli rakibi Fransa, kültürel ve siyasi meşruiyet konusunda üstünlüklerini doğrudan Roma'dan aldıklarını iddia ederek bunu kanıtlamaya çalışmışlardır. Orta çağ insanı bu gücün Yunanistan'dan Roma'ya ve Roma'dan da "modern" (orta çağ)

Avrupa'ya aktarıldığını düşünüyordu. Kutsal Roma İmparatorluğu klasik Roma'nın Hristiyan "torunu" olarak kabul ediliyordu. Fransız kralları, 800 yılında Kutsal Roma İmparatoru olarak taç giydirilen Şarlman'ı, siyasi meşruiyeti temsil ettiği için "ulusal kahraman" olarak görüyordu; yani, siyasi gücün doğrudan Yunanistan'dan Roma İmparatorluğuna, oradan Kutsal Roma İmparatorluğuna ve Fransa krallarına aktarılması söz konusuydu. İngiltere'nin Anglo-Norman kralı, Fransa kralının vasalı olarak görülmekten hoşlanmadığı için Fransa'dan bağımsızlıklarını haklı çıkaran bir mitoloji yaratmak zorunda kaldı. Bunu yapmak için "ataların" siyasi meşruiyetinin yalnızca Fransızlara değil, aynı zamanda İngiltere'ye de "aktarıldığını" kanıtlamak için *gücün aktarılması* (translatio imperii) temasını kullandılar (Schwartz, 2002).

Orta çağ kültürel hareketler açısından değerlendirildiğinde aslında sanatta ve felsefede oldukça hareketli günlere sahne olmuştur, Süheyla Bayrav *Orta Çağ Fransız Edebiyatı* adlı kitabında klasik devir ve barok devir olmak üzere ikiye ayrılan bu dönemi şu şekilde ele almıştır: Ulusal bilincin henüz oluşmadığı klasik devirde ortaçağ insanının kimlik algısı Fransız değil Hristiyan veya Avrupalı olmak üzerine kuruluydu. . Dünya görüşüne hakim olan din ve dolayısıylakilise dogmatik hareket ederek İncil'de yer almayan hiçbir görüş ve fikrin, yayılmasına izin vermemiştir. Batılı devletlerden daha iyi örgütlenen Katolik kilisesinin etkisi günlük yaşamda da ihssedilmiş, XII. ve XIII. yüzyılda yaşam tekdüze bir şekilde devam etmiştir. O dönem insanı için Tanrı bilgisi gerçeğe ulaşmak isteyenler için dünya bilgisiden ve deneyimden daha emin bir yoldur. "analoji"(benzeşme) ilkesinden hareketle Tanrının dünyayı kendisine benzeterek yarattığına inanan orta çağ insanı için yeryüzündeki her şey Tanrıdan izler taşıyan birer semboldü. Dolayısıyla orta çağda en basit aşk hikâyesinde veya bir peri masalında bile bir gizem olduğuna inanılırdı, yaşanan olayların sıradışı bir anlam taşıdığı düşünülürdü (2001, s.12-20).

Bayrav'ın ifadesiyle XIII. yüzyılın sonuna denk gelen Barok devirde ise papalık ve imparatorluk eski itibarını kaybetmeye başlamıştı. Bununla birlikte, Fransa ve İngiltere'de krallar devleti merkezileştirmek konusunda ilerleme kaydetmiş, bu kapsamda feodaliteye karşı mücadeleye kalkışmış, bunu da ticaret ve sanayi sayesinde zenginleşen burjuvalara dayandırmıştı. Toplumun değişim sürecinden geçtiği bu dönemde, kilise bir kriz yaşıyordu, çünkü Fransız krallarının nüfuzu altına girmişti. Papalar manevi görevlerinden ziyade siyasi otoritelerine odaklanmışlardı. O zamana kadar her türlü dünyevi düşünceden bağımsız hareket ettiği kabul edilen papaların otoritesi sarsılmaya başlamış, Fransa'da halk, kilise mensupları, hatta piskoposlar bile açıkça Roma sarayını ve Papa'yı eleştirmeye, reform fikrini yaymaya başlamışlardı. Ayrıca İbn Rüşd felsefesinin etkisiyle hiçbir dine inanmayan insanların sayısı da giderek

artmaktaydı. Siyasi, ekonomik ve manevi değişimlere sahne olan XIV. yüzyılın başına gelindiğinde ise Avrupa'nın en kuvvetli devleti olarak görünen Fransa büyük felaketlerle uğraşmak zorundaydı. 1337'de rekabet ve veraset nedeniyle başlayan Fransa ve İngiltere arasındaki mücadele yüzyıl savaşlarına dönüşerek Fransa'nın çok hırpalanmasına yol açmıştı. Yaşanan sefalet, güvensizlik ve ümitsizliğin üstüne veba salgınları da eklenince Fransa'da hayat çekilmez bir hale gelmişti. Bu ortamda Fransa huzur arayışına girmişti. Orta çağın aşırıya kaçan sembolik görüşü, günlük hayatları da kalıplara sokmuş, her yerde "alegori" aramak, her ayrıntıda metafizik değer arama derecesine gelmiş, yaşanan her olaya bir değer ve anlam atfetmekten kaynaklanan ayrıntı merakı, edebiyat, mimari ve resimde kendini göstermişti. Edebiyatta sayı, resim ve heykelde çiçek, hayvan, kumaş motiflerinin bile her ayrıntısına dikkat edilerek yansıtılması bu "alegorik" düşünüşün yansıması haline gelmiş ve detaylar boğucu bir hal almıştı. Kahramanlık, aşk, düşsel yaşamda da ayrıntı geleneği sürdürülmüş, edebi değerden çok şekil ve ahenk ön plana çıkmıştı. XIV. yüzyılın tanınmış şairlerinden ve müzikçilerinden Guillaume de Machaut; balad, ront gibi yeni nazım şekillerinin yayılmasında etkili olmuştur. Şairler, yeni kafiye, vezin, ölçü buluşları ile içeriğin yoksulluğunu gizlemeye çalışmış; ölüm ve ıstırap korkusu konusundaki ısrar nispeten azalmıştır. Bu dönemde, insan en çok şeytandan değil ölümden korkar hale gelmiş, eserlerde şeytan bir şekilde alt edilebilse de ölüm her zaman galip gelmiştir. Ölüm teması manevi boyutta ele alınmamış, daha çok ölümün ardından bedende gerçekleşen çürümeler detaylarıyla anlatılmıştır. Bu dönemde üretilen eserlerde hayata karşı kötümserlik sıklıkla görülmüştür. Bu nedenle Barok dönemde, tutarlılığını, hayata güvenini, huzurunu yitiren devrin insanına kötümserlik egemen olmuş, edebiyat ve sanatta da ayrıntılarda boğulan insanlar dış dünyaya açılmak yerine iç dünyalarına çekilmiştir (2001, s.20-28).

Bu bilgiler ışığında orta çağ Fransa'sında rastlanan ilk metinlerin edebi metinler değil, azizlerin yaşamını konu alan tarihi ve dinsel metinler olması şaşırtıcı değildir. XII. yüzyıla gelindiğinde edebiyatta benlik, bireysel gelişim, aşk ve macera gibi temalar yüceltilmiştir (Kay vd., 2006, s.16). XII. yüzyıldan itibaren Fransız edebiyatına *chansons de geste* denilen kahramanlık destanları damgasını vurmuştur. *La Chanson de Roland* (Roland'ın Şarkısı) bu şarkıların en meşhur olanıdır (Boyacıoğlu, 2012, s.69).

Chanson de geste'ler XIII. yüzyılda üç ana grupta toplanmıştır. Buna göre; 1) *Şarlman'a ilişkin destanlar*: Berthe aux pieds (Koca Ayaklı Berthe), Mainet (Küçük Şarlman), La Reine Sibile (Şarlman'ın karısı söz konusu), Le Pélerinage de Charlemagne (Şarlman'ın Hacca Gitmesi), Huan de Bordeaux, Les Saisnes (Saksonlar), La Chanson de Roland, Oiger le Danois v.b. 2) *Guillaumed'Orange ile ailesinin serüvenlerini anlatan destanlar* (Garin de Montgiane grubu da

denir): Girard de Vienne, Aimeri de Narbonne, Le Charroi de Nimes, La Prised'Oranger (Orange'ın alınması), Aliscans v.b. 3) *Doon de Mayence ve ailesine ilişkin destanlar*: Bu grubun en önemli eseri Renaud de Montauban'dır. Bunların dışında kalan destanlar da Lorrains, Raoul de Chambrai, Ami et Amile gibi destanlardır (Vardar, 2005, s.19).

XII. yüzyılda Fransız topraklarında siyasi, ekonomik ve sosyal değişikliklerin yanında edebi, sanatsal ve bilimsel faaliyetlerde de bir hareketlilik gözlenmiştir. Bu canlı dönemde, bireysel gelişim, macera ve romantizm gibi temalar yüceltilmiştir (State, 2011, s.67). XII. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde ise yüksek tabakadan insanların ahlaki değerlerini, aşk ve incelik anlayışlarını ortaya koyan romanlar ve lirik şiirlerden oluşan "litérature courtois" olarak adlandırılan saray edebiyatı ortaya çıkmış, aşk ve şövalyelik temeline oturtulan bu eserler; dinsel duyguları, yurtseverliği ve kahramanlığı ele alan chanson de geste'lerden bu noktada ayrılmıştır. Birbirini seven gençlerin ya da mutsuz âşıkların acılarını ele alan roman denen bu uzun öyküler (romans) saray edebiyatını oluşturmuştur. Saray edebiyatı için kullanılan bu "roman" kavramı günümüzdeki bir yazın türü olan romanı tanımlamak amacıyla kullanılmamıştır. M.S. VI. yüzyılda Roma; Kuzey Fransa ve Gallia'yı işgal ettikten sonra yerli halkın dili olan Keltçe ile Latincenin ve sonraki yüzyıllarda gerçekleşen Cermen istilalarının da etkisiyle diğer farklı dillerle yaşanan etkileşimin neticesinde kendine özgü bir halk Latincesi ortaya çıkmış ve bu dil Roman dili olarak anılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla, Roman dilinde yani halk dilinde yazılan anlatım türlerine de saray edebiyatı içinde "roman" denilmiştir (Soydaş, 2014, s.173-174).

Fransız Chrétien de Troyes o dönemin en bilinen romans yazarıdır. Kelly'e göre Chrétien de Troyes uyarlama eserler de vermiş ve bir romans yazarı olarak bu konudaki en büyük başarısı bilinen bir materyali yeni fikir ve güzel sonlarla donatarak uyarlamalar yapmış, fikirlerini temsil edecek uygun hikâyeler bulmakta da başarılı olmuştur. Örneğin, Tristan efsanesini *Cligés* adlı eserinde yeniden işlemiştir (1978, s.297).

Orta çağ Fransa'sında sesini duyuran kadınlar da olmuş, bu dönemde Marie de France bilinen en eski kadın şairler arasında yerini almıştır (Kinoshita, 1994, s. 263). Marie de France sivri dilli, incelikli ve sembolik masallar yazmış, Latince metinleri çevirmek yerine sözlü geleneğe dayanan aşk ve macera hikâyelerine yönelmiştir (Coward, 2004, s.13). XV. yüzyıla gelindiğinde özellikle aristokrat ve saray değerlerinin istikrarlı bir şekilde gerilemesine ve çağdaş kent dünyasıyla daha uyumlu bir edebiyatın yükselişine tanık olunmuş, bu dönemde adından en çok söz ettiren isim Francois Villon olmuştur. Villon

nostalji, pişmanlık, ölüm gibi kökleri XIII. yüzyıla dayanan temalarda şiirler yazmıştır (Coward, 2004, s.29-30).

Orta çağda Doğu'nun gizemini keşfetmek için seyahatler düzenleyen seyyahlar da edebi metinlere katkı sağlamışlardır. İslam bilim ve teknolojisinin Avrupa'ya aktarılmasında çok sayıda seyyahın yıllar içinde Müslüman topraklarını ziyaret etmesinin önemli bir katkısı bulunmaktadır. Kendisi bir seyyah ve aynı zamanda casus olan Fransız Bertrandon de la Brocquière bu noktada önemli isimlerdendir. Kutsal toprakları ve Anadolu'daki İslam şehirlerini ziyaret ederek 1432 yılında *Le Voyage d'Outre-mer* adlı kitabını yazmıştır (Al-Hassan, 2006, s.11).

Amer'in de belirttiği gibi aslında orta çağda Fransa ile İslam devletleri arasındaki alışverişler siyasi, ekonomik ve bilimsel alanların dışına taşmıştır. Orta çağ boyunca dini farklılıklar ve siyasi, coğrafi, kültürel ve dilsel sınırlar ayrılık ve bölünmeye yol açmamış, daha ziyade kültürlerarası alışveriş, işbirliği ve adaptasyon konusundakatkı sağlamıştır. Örneğin; Jean Renart XIII. yüzyılın başlarında yazdığı *The Kite (L'Escofle)* adlı realist romansında nakış işi tasvirine yer vermiş, bu durum araştırmacıları şaşırtmıştır; çünkü o dönemde nakış işi Fransa'nın ekonomik ve kültürel yapısında yer almayanbir iş dalıydı. Avrupa ile İslam toplumlarının, Fransızlarla Arapların etkileşiminin sonucunda nakışla tanışma gerçekleşmişti. Bu bağlamda, Haçlı Seferleri artık sadece eşi benzeri görülmemiş bir dini karşılaşma olarak değil, Avrupa ve İslam toplumlarının kültürel ve entelektüel etkileşimi olarak kabul edilmektedir (2015, s.369-370).

Sonuç olarak, Batı Roman İmparatorluğu'nun çöküşü ile başlayıp Rönesans hareketine de şahitlik eden bir dönemi kapsayan orta çağda en verimli dönemler XI. ve XIII. yüzyıllar arasında yaşanmıştır. Avrupa'nın şehirleşme sürecinin ve düşünsel faaliyetlerinin canlanmaya başladığı bu dönemde Avrupa ülkeleri edebi anlamda da hareketlenmeye başlamıştır. Kilisenin baskın etkisi altında yeşeren toplumsal düşünce şekli, Haçlı Seferleri vasıtasıyla tanışılan İslam felsefesini, bilimini ve teknolojisini ele alan eserlerin çevrilmeye başlamasıyla zenginleşmeye başlamıştır; çünkü Hristiyan topluluklar bilimsel bilginin önemini Arap toplumlarıyla karşılaşmaları neticesinde anlamışlardır. Haskins'in ifade ettiği gibi akılcı bir zihin alışkanlığı ve deneysellik elbette ki Antik Yunanlıların eserlerinde de değindiği özelliklerdi; fakat bunların canlılığını koruması ve bu bakış açılarının Avrupa'ya geçmesi İslam ülkeleri sayesinde olmuştur (1925, s.485).

ORTA ÇAĞ FRANSA'SINDA ÇEVİRİ FAALİYETLERİ

Müslümanların VII. yüzyılda gerçekleştirdiği fetihler neticesinde bilim ve felsefe alanındaki Antik Yunan eserleri Arapların eline geçmiş, IX. ve X. yüzyıllar boyunca Yunanca metinlerin Arapçaya çevirisi yapılmıştır. Bu çeviri hareketinin XI. yüzyılın sonundan itibaren İslam devletlerinin düşüşüne kadar çok önemli katkılar sağladığı düşünülmektedir. İslam devletlerinin çöküşünün ardından orta çağ Avrupa'sı bu eserlerle tanışmış, Antik çağ eserleri Arapçadan Latinceye yapılan çeviri ve uyarlama dalgasıyla Batılı ülkelere kazandırılmıştır (Mavroudi, 2015, s.34).

Avrupa'da başlayan çeviri hareketinin merkezi ve bilimsel hareketliliğin itici gücü İspanya'daki kültürel hareketler olmuştur. Toledo Çevirmenler Okulu'nda görev alan Müslüman, Yahudi ve Hristiyan çevirmenler birçok bilim dalındaki başlıca eserleri çevirerek Avrupa'da Rönesans'ın alt yapısını oluşturmuştur. XIII. yüzyılda Endülüs Yahudilerinin Avrupa'ya göç hareketinin başlamasıyla Fransa'da da çeviri hareketi hızlanmıştır. Orta çağda İngiltere'de büyüyen ve gelişen Fransızca bazen Latinceye alternatif olmuş, bazen ayin dili ve kutsal kitabı okumada kullanılan dil olmuş, bazen yüksek edebi kültürün dili, bazen de yönetim, diplomasi ve ticaret için kullanılan bir dil olarak hizmet etmiştir (Wogan-Browne vd., 2016, s.4). Öte yandan kâğıt kullanımının yaygınlaşması Avrupa'da çeviri hareketini de canlandırmış, nitekim XIII. yüzyıla gelindiğinde Batı Avrupa'da Arapların bilimde ve felsefede öğrenmiş olduğu tüm bilgileri özümseyebilecek ve yeni keşiflere devam edebilecek güçlü bir entelektüel hareketlilik başlamıştır (Watt, 1972, s.61).

Orta çağ Fransa'sında *ilmin aktarılması* (*translatio studii*) faaliyetleri XII. yüzyılın başında Latince kaynaktan derlenen Thaonlu Philip'in *Comput* adlı sentez eseriyle başlamıştır, ancak bu metnin dışında XII. yüzyılın ilk yarısında çevirinin izine pek rastlanmamıştır. Bu yüzyılın ikinci yarısından itibaren çeviri faaliyetlerinde artış görülmüş, XII. yüzyıl çevirileri orta çağ külliyatının geri kalanı için temel oluşturacak çevirilere ev sahipliği yapmıştır. Bu metinler genellikle romanslarla ilişkilendirilen *yorumlama (paraphrase)* tekniği ile *uyarlama* ve *yeniden yazma* dâhil olmak üzere, özellikle İncil'in çevirilerinde *bire bir çeviri* veya *ödünçleme* gibi çeviri teknikleri ile oluşturulmuştur. Bu dönem çevirilerinde aynı metinde sayfalar arasında bile farklı çeviri türlerine rastlamak mümkündür. Çevirmenin eserine uyarlama ile başladığı, daha sonra kaynak metne sadık kalmak için veya kaynak metnin güvenilirliğini vurgulamak için birebir çeviriye geçtiği görülmüştür. Örneğin Galderisi ve Agrigoroaei'nin belirttiği gibi;

"*Alexander Romanslarında kültürel aktarım, yorumlama ve uyarlama birlikte kullanılarak gerçekleşmiştir. Öte yandan, Sözde Callisthenes'ten (Julius Valerius'un Epitome veya Napolili Leo'nun Historia de proeliis adlı eserleri) türetilen Latince kaynaklar ve birbirinden türeyen Fransızca metinler (Besançonlu Auberi'nin Decasyllabic Alexander adlı eserinin Franco-Provençal versiyonu, Kentli Thomas'ın ve Parisli Alexander'ın şiirleri, Wauchier de Denain'in Histoire ancienne ve Alexander Nesiri ve orta çağın diğer Fransızca Alexander metinleri) aşağı yukarı aslına sadık bir şekilde çevrilmiştir*" (Galderisi ve Agrigoroaei, 2020, s.34-35).

Orta çağda yazarın/çevirmenin ve versiyonları yeniden yazan kişinin sayısız ve büyük müdahaleleri çevirmenin çalışmalarını anlamak için önemlidir. Bu ilk çevirilerde; mübalağa, eksiltme, ek bölüm, anakronizm ve orijinal hikayede değişiklik yapma gibi tekniklerden yararlanılmıştır. Özellikle ilk Fransızca nesir çevirilerinin zaman zaman kaynak metinlerden farklılık göstermesinin nedeni, İncil'in ilk çevirilerinde olduğu gibi, metnin okuyucular için yeterince açık olmadığı düşünen yazarın açıklama ekleyerek metni daha açık hale getirmek istemesidir. Orta çağda çevirmenler Ciceron'un öğretirken keyif verme ilkesinden (*docere et delectare*) hareketle kelimeleri bir dilden diğerine aktararak bir kaynak metni çevirme çabasına girmemiş hem eski (bu nedenle doğru) hem de yeni (bu nedenle kabul edilebilir) bir hikâye anlatmaya teşebbüs etmişlerdir (Galderisi ve Agrigoroaei, 2020, s.35-37).

Orta çağın sonlarına doğru ise kelimesi kelimesine çevirinin ağırlığı iyice azalmış; çevirinin ilkeleri netlik, zarafet ve okunabilirlik olmuş, birkaç yüzyıl sonra dinin yayılması amacına hizmet etmek amacıyla Kilise halkın anlayabileceği bir sadelikte yapılan çevirileri desteklemiştir, çünkü o zamana kadar yapılan çeviriler çoğu zaman Latincenin inceliğini korumak amacıyla yapıldığı için kaynak metnin anlaşılmasına imkân vermemiştir (Göktaş, 2005, s.53).

Fransa'da yapılan çevirilerde dini metinlerin yeri her zaman ayrıcalıklı olmuştur. Eski Fransızca ile yazılan ilk belgeler, tarihi IX. yüzyıla dayanan Latince ayin metinlerinin çevirilerinden oluşmuştur. XIII. yüzyılda Fransa'da üniversitelerin kurulması eserlerin Fransızcaya çevrilmesini hızlandırmıştır. Bundan bir yüzyıl sonra, eski Fransızca (Latincenin aksine) idari belgelerde hâkimiyet kurmaya başlamış, ancak Latince, Rönesans döneminde düşüşe geçene kadar ilim dili olarak üstünlüğünü sürdürmüştür; ama bu süreç yavaş ilerlemiş ve bilimsel çevirilerde Latincenin kullanılması XVIII. yüzyıla kadar sürmüştür. Guillaume de Loris'in *Roman de la Rose* (1235) adlı eseri Latince metinlerin çevirilerini içermiştir. Virgil'in *Aeneid* adlı eseri de XIII. yüzyılda eski

Fransızcaya çevrilmiştir. Arapça tıbbi tedavilerin Latince çevirileri ve Latince yazılmış Fransız tarih kayıtları eski Fransızcaya çevrilmiştir (Ör. Gregorie de Tours'un VI. yüzyıla dayanan *Historica Francorum* adlı eseri) (Farabi'nin ve İbn-i Sina'nın eserleri yoğun ilgiyle karşılaşmış, özellikle İbn-i Sina'nın tıp kitapları Latinceye çevrilerek sonraki yıllarda Avrupa'da üniversitelerde okutulmuştur (Banitalebi vd. 2012, s.184).

Orta çağın sonlarına kadar Fransa'da çeviri hareketleri yukarıda da bahsedildiği gibi Latinceden bağımsız düşünülemezdi. Latince, orta çağ boyunca Batı dünyasının ortak diliydi. Çok az Latince eser yerel dillere çevrilmişti. Yerel dillere yapılan çeviriler, Avrupa'da XI. yüzyılda başlamış olsa da, eski Fransızcaya yapılan ilk çeviriler ancak XIII. yüzyılda görülmüştür (Yıldız, 2009, s.60). Badia (1994, s.33)'ya göre yerel dillerin Latinceden daha düşük bir dilsel ve kültürel düzeyde olduğu düşünüldüğünde, yerel metinler Latince orijinaline eşdeğer görülmemiştir (Marfany, 2020, s.137).

XII. ve XIII. yüzyıllarda Toledo Çevirmenler Okulu, önemli felsefi, dini, bilimsel ve tıbbi eserleri Arapça ve Yunancadan Latinceye çevirmek için İspanya'nın Toledo kentine seyahat eden ve yerleşen Avrupalı akademisyenler için bir buluşma noktası haline gelmiştir. Toledo, orta çağ Avrupa'sında bir Hristiyan'ın Arap dili ve kültürüne maruz kalabileceği birkaç yerden biriydi (Lebert, 2020). Al-Safayati (2012, s.253)'ün belirttiği gibi Toledo'da ilk dönemde yapılan çeviriler dini, felsefi, edebi ve bilimsel metinlerin çevirilerinden oluşuyordu. Çevirmenler İngiltere, İskoçya, Fransa ve İtalya gibi farklı ülkelerdendi (Bsoul, 2019, s.146).

Toledo Çevirmenler Okulu'nda çeviri faaliyetleri öncelikle Klasik Latinceye yapılan çevirilerle başlamış, Müslüman, Yahudi ve Hristiyan çevirmenler matematik, astronomi, tıp, kimya, doğa, tarih, psikoloji, mantık ve siyaset konularındaki başlıca eserleri Latinceye çevirmişlerdir. Böylece, Almanya, Fransa ve İtalya'daki bilginler için cazip bir yer haline gelmiştir. Burada yaklaşık 1,5 yüzyıl boyunca, yani 1125'ten 1280'e kadar bir dizi etkinlik gerçekleştirilmiştir. Muvahhidlerin iktidara gelmesiyle altın çağı sona eren Endülüs'ten birçok Yahudinin XIII. yüzyıl başlarında öncelikle İtalya ve Fransa olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine göç etmesiyle, çeviri hareketi "Güney Fransa'ya, Narbonne, Beziers, Tulus, Montpellier ve Marsilya'ya" yayılmıştır (Haskins, 1925, s.479- 480).

Bu dönemde ayrıca, Yıldız'ın aktardığına göre, Martin de Saint-Gille (1362) Yunanca, Süryanice, Arapça ve İbraniceden Fransızcaya yaptığı tercümeleri ile ün kazanmıştır. Levi İbn Gershon (1288-1344 Bagnols/France), Aristo ve İbn Rüşd'ün eserlerine yazdığı yorumlamalarla meşhur olmuştur. XIV.

yüzyılın ilk yarısında Fransız Yahudileri felsefe ve bilim çalışmalarında önemli bir rol oynamışlardır. Bunlar arasında, astronomi ile ilgili eseri Papa VI. Clement tarafından Latinceye çevirisi yaptırılan Gersonides (1288-1344) ve Hasdai Crescas gibi isimler yer almaktadır (Yıldız, 2009, s.60-66). Sonuç olarak Endülüs, Sicilya, Güney Fransa, Güney İtalya ve Suriye, Avrupalıların İslam medeniyetine maruz kaldıkları limanlardı. Bu bölgelerdeki Avrupalı öğrencilerin İslam toplumlarıyla doğrudan temas kurması, karanlık çağları karakterize eden, bilimsel ve kültürel anlamda şiddetli kuraklık yaşanan orta çağda Arap-İslam kültürünün Avrupa'ya transferine olanak sağladı (Bsoul, 2019, s.13).

Çeviri faaliyetleri hükümdarlar tarafından da desteklenmiş, örneğin Fransa'da Kral V. Charles zamanında klasik eserlerin çevirisi teşvik edilmiş, Aristo'nun eserlerinin Latince versiyonları Nicolas Oresme (1330-1382) tarafından yeniden Fransızcaya çevrilmiştir. Oresme Fransızcaya pek çok yeni terim kazandırmış ve bilimsel çeviriler yapmıştır. Oresme ayrıca çevirilerinin önsözlerinde çevirmenin görevleri, netlik (accuracy) ihtiyacı ve yeni terimlerin ana dile kazandırılması ile ilgili ilginç yorumlarda bulunmuştur; ancak bu entelektüel ve dilsel dönemde yaşanan karışıklıklar neticisinde çeviri faaliyetleri sekteye uğramıştır. Sonraki dönemlerde yapılan çeviriler arasında şunlar yer almaktadır: *Boccaccio, Decameron* (1485); *Titus Livius, Decades* (1486) ve *Cicero, De Oficie* (1493) (Salama-Carr, 2009, s.404-405).

XIV. ve XV. yüzyıllarda tarihi ve askeri metinler ahlaki ve felsefi öykülere tercih edilmiştir. Bu tercihte bu çevirilerin pratik kullanım alanları da etkili olmuştur. Örneğin Vegetius'un *De Re Militari* adlı eseri bir haçlı olarak I. Edward'ın yararlanması amacıyla çevrilmiştir. Frontinus'un *Strategemata* adlı eserinin Jean de Rovroy tarafından yapılan çevirisi de VII. Charles'ın yeniden ordularını toplamasına yardım etmek amacıyla yapılmıştır. Bunlara ek olarak, orta çağ Fransızcasına çevrilen eserlere de rastlanmış, bunlar arasında Sallust'un *Catilina* ve *Jugurtha*, Cicero'nun *Pro Marcello*, Ovid'in *Heroides* ve Publilius Syrus'un *Sententiae* adlı eserleri yer almıştır (Lucas, 1970, s.227).

Orta çağda çeviri, Yunanca ve Latinceden başka Arapça ve İbranice gibi orta çağın kültürel ve siyasi yapısını şekillendiren dillerden yapılan aktarımlar neticesinde gerçekleştirilmiştir. Çeviri ile genellikle kastedilen, metinlerin Latinceden Avrupa'nın çeşitli yerel dillerine aktarılmasıdır -ki bu IX. ve XV. yüzyıllar arasındaki dönemin büyük kısmında rastlanan baskın çeviri modeli olmuştur. Orta çağ yazarları tarafından aynı kökenli diller arasındaki aktarımın ne ölçüde çeviri olarak görüldüğü bazen tartışmalı bir konu olsa da, yerel diller arasında da çeviriler yapılmıştır. Ayrıca çeviri faaliyetleri; orijinali Latince olan vaazların sözlü olarak ifade edilmesi, çatışma durumlarında tercümanların ve

kültürel aracıların kullanılması gibi esas olarak metinler arası çeviri ile ilgisi olmayan şekillerde veya orta çağ sonrasında çeviriyi orijinaline sadakat olarak tanımlayan tanımları reddeden şekillerde gerçekleşmiştir. Latinceden yapılan ilk çevirilerin çoğu uyarlama şeklinde olmuştur. Metinlerin üretilme ve kopyalanma şekilleri nedeniyle, çeviri genellikle aynı zamanda ikiden fazla dilde yapılmış ve çeviride sözlü ve yazılı çalışma birlikte kullanılmıştır (Campbell, 2018, s.410-411). Orta çağda çeviride yorumlamaya çok fazla yer verilmesi nedeniyle çevrilen metinler orijinal metnin yerini almıştır (Stahuljak, 2005, s.177).

Orta çağ Fransa'sında ayrıca az da olsa Avrupa dillerinden de Fransızcaya çevrilen eserler olmuştur. Örneğin, Kastilyan dilinden *Triumphe des dames* (1459-1460) Burgundy Dükü Philip le Bon'un isteğiyle Fransızcaya çevrilmiştir. Fransa'nın Almanya ile kayda değer kültürel ilişkileri olmuş, Almanca konuşulan topraklarda romans, şövalyelik, kahramanlık ve hatta kafiyeli kronoloji türleri Fransız edebiyatından büyük ölçüde etkilenmiş olsa da Almancadan Fransızcaya yalnızca iki eser çevrilmiştir. Buna göre XV. yüzyılda Sebastian Brandt'ın *Narrenschiff* (Aptallar Gemisi) adlı eseri Fransızcaya çevrilmiştir. Ayrıca Matile (1843)'e göre Petermann Cudefrin'in Freiburg'ta yazıldığı düşünülen *Schwabenspiegel* (*Swabians'ın Aynası*) adlı hukuki metini Fransızcaya çevirdiği düşünülmektedir (Galderisi ve Agrigoroaei, 2020, s.53).

Bu dönemde İtalyancadan da çeviriler yapılmış, İtalyan yazarları tarafından Roma'ya giden hacılara eşlik eden Fransız halk şairlerinden sıklıkla bahsedilmiştir. Hatta bu etkileşimin Fransız-İtalyanca gibi yapay bir dilin oluşmasına da katkı sağladığı düşünülmüştür. XIV. yüzyılda *Conti di antichi cavalieri* adlı eser Fransızcaya çevrilmiştir. Bunun dışında Boccaccio ve Petrarch'ın Latince eserleri Fransızcaya çevrilmiştir (Galderisi ve Agrigoroaei, 2020, s.54).

Neticede orta çağda Fransa, ulusal bir bilinçle hareket ederek, önemli eserlerin Fransızcaya çevrilmesi için gerekli ortamı sağlamıştır. Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi başlangıçta kilisenin etkisiyle Latincenin inceliğinden ödün vermeden İncil ve dini eserler üzerine yoğunlaşılmış, anlam ve anlaşılırlık arka plana atılmış, zamanla farklı türlerde eserler verilmiştir. Bu dönemde en çok Antik Yunan ve İslam felsefesine ait kitapların çevirileri yapılarak Avrupa'da yeni düşünsel hareketlerin kapısı aralanmıştır.

SONUÇ

Orta çağ tarih sayfalarında her ne kadar "karanlık" çağ olarak anılsa da kültürel faaliyetler açısından o kadar da karanlık değildi. Özellikle yaşanan siyasi

gelişmelerin neticesinde gerçekleşen kültürel etkileşim ve o döneme damgasını vuran yoğun çeviri faaliyetleri sayesinde bilginin sınırlarını aşarak dolaşmaya başlaması orta çağın aydınlanmasında önemli rol oynamıştır.

Ortaçağ kültürel faaliyetlerine *gücün ve ilmin aktarılması* şeklinde tanımlanabilecek olan *translatio imperii et studii* görüşü damgasını vurmuştur. Buna göre Antik Yunan medeniyetinin ve Roma İmparatorluğu'nun gücü ve bilgisinin aktarım yoluyla Avrupa'ya ulaştığı düşünülmektedir. Bu saygın medeniyetlerin gerçek varisi olduğunu iddia eden ve birbirleriyle üstünlük mücadelesine giren devletler arasında Fransa da yerini almıştır.

Fransa'da ulusal kahraman olarak da anılan Şarlman'ın ölümünün ardından Fransız krallarının Antik Yunan ve Roma İmparatorluğu'nun varisi oldukları yönündeki iddiaları ve bu nedenle diğer devletlere üstünlük kurma çabaları, üretilen edebi eserlerde kahramanlık temasını ön plana çıkarmıştır. Eserlerde hükümdarlar ile antik çağlardaki eserlerdeki kahramanlar arasında bir soy bağı oluşturularak yasal varislik ispatlanmaya çalışılmıştır. Buna ek olarak, klasik metinlerin Fransızcaya çevrilmesi siyasi güç iddiasında bulunan Fransa'nın atalarının gücünü ve saygın kültürünü sahiplendiğinin bir göstergesi olmuştur.

Öte yandan, orta çağda İslamiyet'in doğuşu, hızla yayılmaya başlaması ve Hristiyan topraklarında hâkimiyet kurmaya başlaması sonucunda Batı dünyası huzursuz olmuş, kaybettiği toprakları almak üzere Haçlı Seferleri düzenlemiştir. Haçlı Seferlerinin doğal bir sonucu olarak Batı kültürünün Arap-İslam kültürü ile tanışmasıyla kültürel faaliyetler ivme kazanmıştır. Diğer taraftan, Toledo Çevirmenler Okulu entelektüel bilginin üretim merkezi olmuştur. Burada yapılan çeviriler ve Fransa'ya göç eden çevirmenlerin çevirdikleri eserler Fransa'nın çehresini iyiden iyiye değiştirmiştir.

Orta çağ Fransa'sında bilgi; açıklamalar ve yorumlarla aktarılmıştır. Dolayısıyla bilginin alışılagelen aktarım şekli nedeniyle çevirilerde de çevirmenin metin üzerinde yaptığı müdahalelere sıklıkla rastlanmıştır. Çevirilere eklemeler, açıklamalar, yorumlar eklenerek metinler okuyucular için daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Orta çağ Fransa'sında çeviri faaliyetleri daha çok "aktarma" şeklinde gerçekleşmiş, Antik çağlarda önemli eserlere imza atan yazarların çalışmalarındaki olay örgüsü ve karakterler, orta çağ yazarları tarafından yerel dillere "aktarılmaya" çalışılmıştır. Öte yandan Arap-İslam kültürüne ait önemli eserler de çeviri faaliyetleriyle Avrupa'ya ve dolayısıyla Fransız kültürüne "aktarılmıştır". Sonuçta Avrupa o dönemde kültürel ve bilimsel anlamda üretim aşamasında yer almamış, çeviri faaliyetleri sayesinde farklı coğrafyalardaki yenilikleri benimsemek ve özümsemek adına adımlar atmıştır.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Al-Hassan, A. Y. (2006). Transfer of Islamic science to the West. *Foundation for Science Technology and Civilisation*, 625, 1-30.

Amer, S. (2015). Reading medieval French literature from a global perspective. *PMLA/ Publications of the Modern Language Association of America, 130*(2), 367-374. https://doi.org/10.1632/pmla.2015.130.2.367

Banitalebi, M., Yusoff, K.,& Mohd Nor, M.R. (2012). The impact of Islamic civilization and culture in Europe during the Crusades. *World Journal of Islamic History and Civilization*, *2*(3), 182-187.

Bayrav, S. (2001). *Orta Çağ Fransız Edebiyatı Antoloji*. Multilingual.

Boyacıoğlu, F. (2012). Fransızların Roland Destanı'nda dinsel bağnazlık ve tarihi olayların çarpıtılması. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27, 67-82.

Bsoul, L. A. (2019). *Translation Movement and Acculturation in the Medieval Islamic World*. Palgrave Macmillan.

Campbell, E. (2018). The politics of medieval European translation. J. Evans, F. Fernandez (Ed.), *The Routledge Handbook of Translation and Politics* içinde (s.410-424). Routledge.

Coward, D. (2004). *A History of French Literature: From Chanson de geste to Cinema*. Blackwell Publishing.

Demirkent, I. (2007). Haçlı seferleri düşüncesinin doğuşu ve hedefleri. E. Altan (Ed.), *Haçlı Seferleri Tarihi, Makaleler, Bildiriler, İncelemeler* içinde (s.1-19). Dünya Kitapları.

Galderisi, C. & Agrigoroaei, V. (2020). The langue d'oil (and the langue d'oc) in the mirror of translation: bringing into perspective French-speaking translation in the middle ages. E. Borsari (Ed.), *Translation in Europe During the Middle Ages* içinde (s.29-62). Peter Lang.

Göktaş, N. (2005). Fransa'da yazınsal çeviri yaklaşımları (Bir tarihçelendirme denemesi). *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *2*(30), 51-62.

Haskins, C. H. (1925). Arabic science in western Europe. *Isis*, *7*(3), 478-485.

Hobson, J. M. (2004). *The Eastern Origins of Western Civilisation*. Cambridge University Press.

Kay, S., Cave, T. & Bowie, M. (2003). *A Short History of French Literature*. Oxford University Press.

Kelly, D. (1978). Translatio Studii: translation, adaptation, and allegory in medieval French literatüre. *Philological Quarterly*, *57*(3), 287-310.

Kinoshita, S. (1994). Cherchez la femme: Feminist Criticism and Marie De France's "Lai De Lanval". *Romance Notes*, *34*(3), 263-273.

Lebert, M. (2020). A short history of translation and translators. https://marielebert.wordpress.com/2016/11/02/translation/, Erişim tarihi: 22.12.2020

Lucas, R. H. (1970). Medieval French translations of the Latin classics to 1500. *Speculum, 45*(2), 225-253.

Marfany, M. (2020). Translations, versions and commentaries on poetry in the 15th- and 16th centuries. *Magnificat Cultura i Literatura Medievals,* 7, 135-140. https://doi.org/10.7203/ MCLM.7.13943

Marriott, E. (2014). *Bir Nefeste Dünya Tarihi.* Maya Kitap.

Mavroudi, M. (2015). Translations from Greek into Latin and Arabic during the middle ages: Searching for the classical tradition. *Speculum*, *90*(1), 28-59.

Salama-Carr, M. (2009). French Tradition. M. Baker, G. Saldanha (Ed.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* içinde (s.404-411). Routledge.

Schwartz, D. (2002). Translatio Studii et Imperii, http://cola.calpoly.edu/~ dschwart/engl513/courtly/translat.htm, Erişim tarihi: 09.02.2021

Stahuljak, Z. (2005). *Bloodless Genealogies of the French Middle Ages: Translatio, Kinship, and Metaphor*. University Press of Florida.

State, P. F. (2011). *A Brief History of France*. Infobase Publishing.

Soydaş, H. (2014). Orta çağ romanı 'Tristan'la Iseut'de mimetik arzu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *7*(32), 173-184.

Vardar, B. (2005). *Fransız Edebiyatı*. Mutlilingua Yabancı Dil yayınları.

Watt, W. M. (1972). *The Influence of Islam on Medieval Europe*. Edinburg University Press.

Wogan-Browne, J., Fenster, T. & Russell, D. (Ed.) (2016). *Vernacular Literary Theory from the French of Medieval England Texts and Translations, c.1120-c.1450.* D.S. Brewer.

Yıldız, Ş. (2007). Avrupa'da ilk çeviri hareketleri. *ICANAS*, 4, 1973-1977.

Yıldız, Ş. (2009). Endülüs Yahudileri ve İslam kültür ve biliminin Avrupa'ya geçişinde oynadıkları rol. *İstem, 7*(13), 51-68.

EXTENDED ABSTRACT

What left its trademark in the middle ages is the view of *translatio imperii et studii*, which can be defined as *the transfer of power and learning* to medieval Europe and hence to cultural activities. This view defends that the power and learning of the Ancient Greek civilizations and the Roman Empire reached Europe through transmission. This resulted in the superiority struggle among the European states, including France, that claim to be the true heirs of these respected civilizations. These struggles also manifested themselves in the cultural studies that were carried out in that period. The theme of heroism prevailed the literary works, in which the rulers, who were thought to be the legitimate heirs of the great Ancient Greek civilizations and Roman Empire, were praised and identified with the significant heroes in ancient works. On the other hand, the interaction with the Arab-Islamic society as a result of the Crusades and the translation activities carried out at the Toledo School of Translators, European countries, including France, engaged in intensive cultural activities. In this context, **the main aim of the study** is to examine France in terms of literary studies and translation studies during the Middle Ages. It is believed that this study will spark an interest in those who are interested in translation studies in France.

In the study, **informative research method** was preferred in order to provide an overview about the literary studies and translation studies of France in the Middle Ages for those who are unable to come across any scholarly research in Turkey regarding the Medieval France and its translation studies.

As for **the findings** of the study, it can be stated that in that period France went through a line of cultural activities which paved the way for adopting a new worldview that had been previously shaped by religion. The restless and dark mood that prevailed France society began to clear away through the literary works called *chansons de geste* (heroic epics) which exalted the individuality, love, adventure along with religious themes. Later on, however, as a result of the medieval peoples' search for peace and hope, a genre called *courtly literature* emerged, in which themes of love and chivalry prevailed rather than religious elements. On the other hand, the Crusades that put a different complexion on Europe allowed the Ancient Greek texts, along with the prominent Islamic texts,

to be transferred into Europe. The transferrence of these works is thought to have contributed significantly to the development of Europe. With a wave of translations and adaptations from Arabic to Latin, these works were introduced to European society. In addition, the translation movements in the Toledo School of Translators in Spain formed the infrastructure of the Renaissance in Europe. France enjoyed a lot from the translations of that time. What is usually meant by translation is the transfer of texts from Latin to various vernacular languages of Europe, such as French. In medieval France, translation activities were mostly carried out in the form of "transfer". In translated texts, knowledge was transferred to French with explanations, comments and paraphrases. Therefore, translators' interventions were frequently encountered. By additions, explanations, paraphrases and comments, the translators aimed at making the texts more understandable for the readers who were under the spell of religion and have a restricted worldview and knowledge.

As a result, it can be concluded that politics and culture went hand in hand in Medieval France where the superiority struggles over the claims of being the real inheritor of the Ancient Greek civilizations and Roman Empire led to a productive period in terms of literary studies and translation. In the literary works, heroism prevailed and connections between heroic characters of ancient texts and medieval texts were established in order to prove the consanguinity. The translation process, in that sense, leaned on transferrence of the cultural heritage but enriched with additions, paraphrases and comments which deformed the main text. Yet, in the wake of Middle Ages, France could manage to get ready for the Renaissance though its cultural and literary efforts.